

VERKSAMHETSPLAN 2025

Innehåll

Inledning	3
Medlemmar	4
Utsläpp, mätningar och modeller	5
Årsmöte	6
Styrelse	6
Presidium	6
Beredningsgrupp.....	6
Kansliet	6
Ekonomi och budget.....	7
Kontaktpersoner	7
Sammanträdestider år 2025	8
Medlemskontakter	8
Utbildningsträffar för förbundets medlemmar	9
Regional luftvårdsdag 2025	9
Nya medlemmar	10
Kommunikation	10
Informationsinsatser.....	10
Samarbete med andra organisationer och miljöövervakningsförbund	11
Hemsidan	11
Studiebesök	11
Verksamhet.....	12
Tilläggsprogram	14
Basprogram.....	15

Inledning

Förbundet har bildats för att bidra till en förbättrad luftkvalitet inom dess geografiska utbredning. Det förutsätter att de åtgärder som vidtas för att uppnå förbättrad luftkvalitet vilar på en faktabaserad grund.

Förbundet ska så långt som möjligt, till skälig kostnad, tillhandahålla underlag till sina medlemmar samt andra aktörer som påverkar luftens kvalitet samt att med information påverka olika aktörer i en positiv riktning.

Östra Sveriges Luftvårdsförbund övervakar luftens kvalitet och kan beräkna miljökonsekvenser av nya vägar, industrietableringar och ny bebyggelse.

Genom samverkan i Luftvårdsförbundet kan de sex länens kommuner, regioner och andra aktörer skapa sig en bra bild av luftens kvalitet. Det är inte praktiskt eller ekonomiskt möjligt för varje kommun att hålla sig med den kompetens eller ha de resurser som fordras för att bygga upp en egen organisation som mäter, övervakar och beräknar luftens kvalitet och exponering. Östra Sveriges Luftvårdsförbund samlar krafterna för en effektiv övervakning av luftkvaliteten i Södermanlands, Stockholm, Uppsala och Gävleborgs, Östergötland och Gotlands län.

Förbundet har enligt sina stadgar i uppgift att förse sina medlemmar med:

- Underlag för politiker och planerare för luftkvalitets- och planeringsmål.
- Underlag för prioriteringar i miljövårdsarbetet.
- Underlag för att kunna vidta åtgärder och förbättra miljön i regionen.
- Kunskaper om effekter i miljön och på människor.
- Ett luftmiljöövervakningssystem.

Medlemmar

Bollnäs
Botkyrka
Danderyd
Ekerö
Enköping
Eskilstuna
Finspång
Flen
Gnesta
Gävle
Haninge
Hofors
Huddinge
Hudiksvall
Håbo
Järfälla
Katrineholm
Kinda
Knivsta
Lidingö
Linköping
Ljusdal
Mjölby
Motala
Nacka
Norrköping
Norrtälje
Nykvarn
Nyköping
Nynäshamn

Ockelbo
Oxelösund
Salem
Sandviken
Sigtuna
Sollentuna
Solna
Stockholm
Strängnäs
Sundbyberg
Söderhamn
Söderköping
Södertälje
Tierp
Trosa
Tyresö
Täby
Upplands Väsby
Upplands-Bro
Uppsala
Vadstena
Vallentuna
Valdemarsvik
Vaxholm
Vingåker
Värmdö
Ydre
Åtvidaberg
Älvkarleby
Österåker

Länsstyrelsen i Stockholms län

Region Stockholm,
Arbets- och miljömedicin

Region Stockholm,
Tillväxt- och
regionplaneförvaltningen

Region Uppsala

Region Gotland

Trafikverket, Region
Stockholm

ACES, Department of applied
environmental science,
Stockholms Universitet

IMM -Institutet för
miljömedicin, Karolinska I.

Institutionen för Material och
Miljökemi (MMK), Stockholms
universitet

Korsnäs AB

Utsläpp, mätningar och modeller

Det konkreta arbetet med luftvård och övervakning av luftens kvalitet består huvudsakligen av tre

Systemverktyg:

- inventeringar av utsläppskällor
- mätningar av luftkvalitet och meteorologi
- modeller för spridning av luftföroreningar

Kartläggningen av utsläpp av luftföroreningar och insamlandet av informationen i utsläppsdata-baser är grunden i arbetet. Ju mer detaljerad och omfattande information som finns om källorna och deras utsläpp, desto bättre och mer riktat kan olika åtgärder prioriteras och genomföras. Att kontinuerligt mäta meteorologi och halter av föroreningar ger en bild av spridningsförhållanden och luftens status och kvalitet. Det är också viktigt att kontinuerligt mäta import av luftburna föroreningar till regionen för att veta hur lokala utsläpp samverkar med nationella och internationella föroreningar. Med meteorologi och utsläpp som indata till olika modeller kan spridningen av olika luftföroreningar beräknas och i nästa led i exponeringen för människor och miljö. Även effekter av olika åtgärder kan utvärderas och följas upp.

Årsmöte

Årsmötet sammanträder 1 gång/år före april månads utgång. Extra årsmöte kan sammankallas av styrelsen om behov föreligger.

Årsmötet 2025 kommer att hållas 29 april kl. 13.15 vid Saturnus konferens. Kansliet ansvarar för att kallelse och handlingar utsänds i tid och i enlighet med stadgarna till medlemmarnas valda årsmötesombud samt till styrelse och beredningsgrupp.

Vid årsmötet hålls ett föredrag av inbjuden föreläsare.

<https://oslvf.se/arsmote/>

Styrelse

För år 2025 planeras fyra ordinarie styrelsemöten, två under våren och två under hösten. Extra styrelsemöten kan läggas in vid behov.

Kansliet ansvarar för utskick av kallelse och dagordning till förbundets styrelsemöten samt mötesprotokoll.

<http://www.oslvf.se/verksamhet/styrelse/>

Presidium

Presidiet (ordförande, vice ordförande och förbundssekreterare) träffas c:a en vecka före varje styrelsemöte samt efter behov.

Kansliet ansvarar för utskick av kallelse och dagordning till förbundets presidiummöten.

Beredningsgrupp

Beredningsgruppens håller möten cirka tre veckor före förbundets styrelsemöten samt därutöver efter behov under året. Gruppens funktion är att bereda ärenden inför styrelsens möten samt att vara idégenerator till förbundets verksamhet.

Kansliet ansvarar för utskick av kallelse och dagordning till förbundets beredningsgruppsmöten samt protokoll.

www.oslvf.se/verksamhet/beredningsgrupp

Kansliet

Förbundets har sitt kansli på Solnavägen 4, i Centrum för Arbets- och Miljömedicin (CAMM) inom Region Stockholm sina lokaler. Tillsvidareavtal finns mellan förbundet och förbundssekreteraren. Sedan sommaren 2023 hyr förbundet kontorsutrymme samt grundläggande kanslifunktioner som posthantering, kopianator och sammanträdeslokaler mm. I från CAMM. Sedan juli 2023 anlitar förbundet ekonomibyrån Ludvig & kompani för ekonomi och lönehantering.

Kansliets förbundssekreterare ansvarar för förbundets löpande arbete såsom budgetarbete, upphandlingar, förbundsstämma, styrelse, deltagande i beredningsgrupp, medlemskontakter, att anordna seminarier, skriva fram beslutsunderlag och bevaka avtal. Kansliet tar i samarbete med beredningsgruppen även fram verksamhetsplan, verksamhetsberättelse, handlingsplan, nyhetsbrev, mm.

Ekonomi och budget

Ekonomi hanteras av Ludvig & Co. Ansvar för budgetarbetet har förbundets kansli.

Kontaktpersoner

Förbundet har olika roller för medlemmar. Dessa är:

- Kontaktpersoner (tidigare kallad kontaktombud) -tjänsteperson hos medlem som arbetar med miljö och hälsa. Senaste åren har förbundet även uppmanat kommunmedlem att ha ett extra ombud som kompletterar och arbetar på planerings sidan. Kontaktpersoner bjuds in och uppmanas att delta aktivt på förbundets seminarier och utbildningsdagar. Som förbundets kontaktperson från miljö och hälsa hos kommunmedlem ansvarar man för uppdateringar av förbundets emissionsdatabas, samt att inom den egna organisationen föra vidare information om förbundets verksamhet och aktuella luftvårdsfrågor. Kontaktpersonerna lyfter även medlemsorganisationernas behov och önskemål på förbundets verksamhet och ansvarar för att information och inbjudningar från förbundet kommer tillkänna för ytterligare personer i egna organisationerna där det är relevant. Kontaktpersonen ska lyfta till kansliet om medlemmens behov inte överensstämmer med verksamheten och ha en dialog om denna.
- Ombuden – (benämns även som årsmötesombud) väljs av medlem att representera årsmötet. Bjuds även in till större seminarier men inte mindre interna utbildningsdagar.
- Styrelseledamot -deltar aktivt i förbundets styrelse och kallas till förbundets årliga fyra styrelsemöten. Styrelseledamot uppmanas att delta på seminarier och utbildningsdagar som förbundet arrangerar och vara en talesperson för förbundets verksamhet med god kännedom om arbetet. Denna förväntas förankra förbundets arbete och förståelse för denna inom medlemmen. Kan bjuda in kansli för att föredra och tydliggör förbundets verksamhet.

Under år 2025 ska planering göras för att hålla minst två möten med kontaktpersonerna. Mötena kommer vara ett fysiskt endast och ett digitalt. Mötena som tidigare hette kontaktombudsträffar har nu namnet *Utbildningsträffar för förbundets medlemmar* och ska vara relevanta för olika geografiska områden. Programmet består av inbjudna gästföreläsare i utbildningssyfte presenterar aktuella luftvårdsfrågor, informerar om pågående verksamhet inom förbundet, och lämnar utrymme för diskussioner kring för medlemmarna angelägna luftvårdsfrågor.

Till utbildningsträffar kallas även styrelse och beredningsgrupp. Kansliet ansvarar för utbildningsträffarnas program, inbjudan och dokumentation, samt att hålla förteckningen över ombud uppdaterad på bl. a förbundets hemsida.

<https://oslvf.se/medlemmar-och-kontaktpersoner/>

Sammanträdestider år 2025

Årsmöte

29 april	13.15
----------	-------

Styrelse

14 februari	10.15
-------------	-------

28 mars	10.15
---------	-------

10 oktober	10.15
------------	-------

12 december	13.15
-------------	-------

Presidiet

23 januari	11.00
------------	-------

6 mars	11.00
--------	-------

11 september	11.00
--------------	-------

20 november	11.00
-------------	-------

Beredningsgrupp

16 januari	10.15
------------	-------

20 februari	10.15
-------------	-------

4 september	09.30
-------------	-------

23 oktober	09.30
------------	-------

Regional Luftvårdsdag

Onsdag 4 juni	10.00-15.00
---------------	-------------

Utbildningsdag för förbundets medlemmar

Torsdag 6 februari, tisdag 27 maj och torsdag 27 november	10.00-15.00
---	-------------

Medlemskontakter

Kontaktpersoner hos medlemmarna ska vara väl informerade om förbundet och vad de kan förvänta sig av förbundet. Kansliet tillsammans med SLB-Analys ser till att kunskap finns om hur inmatning i EDB ska göras genom att erbjuda utbildning och manual. Kontaktpersoner ska även erbjudas att ha diskussion med andra medlemskommuner och medlemmar.

Besök hos medlemmar, både i nämnder och hos förvaltningar erbjuds genom förfrågan från förbundet. Vid besök ska det vara möjligt att diskutera och ställa frågor om förbundets verksamhet, utveckling och fördelar för medlemmar.

Utbildningsträffar för förbundets medlemmar

Under 2025 kommer medlemsträffar där medlemmar som hör ihop regionalt får möjlighet att diskutera kommer att prioriteras.

Utöver detta kommer ordinarie utbildningsträffar anordnas och då blir fokus att hålla medlemmar uppdaterade inför nya direktivet om luftkvalitet samt andra krav på kommuner så som FLIS (förebyggande luftvårdsstrategi). En utbildningsdag kommer att vara helt digital och dag två under året planeras bli fysisk med större möjlighet för nätverkande. Under 2025 kommer ett extra tillfälle anordnas för att ge nya kontaktpersoner extra information om förbundet och hur man på bästa sätt kan nyttja medlemskapet.

Ansvar: kansliet och beredningsgruppen

Arbetsgrupp för tydliggörande av hälsorisker vid skogs -och deponibränder

Under 2025 kommer förbundet slutföra arbetet i med en handbok för medlemmar.

Planerade möten om handboken under 2025:
(arbetsgruppen har möten utöver dessa)

- 26 mars Kl. 13-15 diskussion om handbokens innehåll för medlemmar med intresse.
- 22 maj -Referensgrupps möte. Inbjudan till MSB, Brandförsvaret, Tjänsteperson i Beredskap (TiB), Kommunikatör i beredskap (KiB), Folkhälsomyndigheten, Naturvårdsverket m.fl.)
- 27 maj -Slutdokument klart till medlemmar på utbildningsdag.

Ansvar: kansliet är sammankallade

Regional luftvårdsdag 2025

En regional luftvårdsdag planeras till preliminärt 4 juni och mycket fokus kommer att vara på nya EU direktivet samt senaste forskningen på hälsokonsekvenser av luftföroreningar.

Beredningsgruppen kommer att sträva efter att även en annan aktör är med och anordnar dagen tillsammans med förbundet. Luftvårdsdagen är ett mycket bra sätt att uppmärksamma vikten av att arbeta med luftvård och genom att arrangera dagen tillsammans med andra aktörer kan man skapa bättre diskussion och kunskapsutbyte. Kallelse till Luftvårdsdagen skickas till styrelsen, kontaktombud, men även övriga som är intresserade av luftvård inklusive näraliggande luftvårdsförbund.

Ansvar: Kansliet och beredningsgruppen

Nya medlemmar

Det är önskvärd att starta dialog med regioner som inte är medlemmar.

Kommunikation

Förbundet kommer att fokusera på att kommunicera ändamålsenligt, dvs att förbundets mätdata och rapporter fångas upp och används i beslutsprocesser. För att arbeta för detta kan budskapet behöva få ett ändrat format, tex infografik och tydligare ramar i kommunikationens innehåll. Förbundet siktar efter att vara ett stöd till medlemmar och att i vår kommunikation uppmärksamma hur vi kan vara detta.

Fysiska möten kommer vara ett viktigt forum för kommunikation och genom att ytterligare prioritera detta hoppas förbundet på att bidra till ökad användning av mätresultat, modelleringar och förbundets kompetens om hälsokonsekvenser av luftföroreningar.

Kansliet fortsätter skicka nyhetsbrev minst en gång i halvåret med senaste nytt från förbundet och inom luftvårdsfrågor.

Kansliet gör kortare videoklipp med sammanfattningar tex. av innehållet på föreläsningar som publiceras på förbundets sociala kanaler.

Som tidigare år planeras en sammanfattande rapport om mätresultat året innan och tar utgångspunkt i den mera omfattande rapport som SLB-analys varje år sammanställer för förbundet med fullständiga mätresultat och fördjupningar.

Ansvar: kansliet och beredningsgruppen

Informationsinsatser

Förbundet kommer att arbeta med att vara tydliga i den information som skickas ut både externt till medborgare och media, samt till förbundets medlemmar. Under 2024 gjordes även hemsidan till engelskspråkig (<https://oslvf.se/about-the-association/>)

Under 2025 kommer detta uppmärksammas. Förbundet kommer att kontinuerligt arbeta med att vara synligt och lyfta fram förbundets inhämtade kunskap i nätverk med aktörer inom luftvårdsarbetet.

Förbundet kommer också ta hänsyn till behov och önskemål från kontaktombuden när man planerar informationsinsatser så som den regionala Luftvårdsdagen.

Några dagar som förbundet kan uppmärksamma är:

6 maj världsastmadagen

5 juni världsmiljödagen

7 september är sedan 2019 Internationell dag för ren luft och blå moln

Samarbete med andra organisationer och miljöövervakningsförbund

Sedan 2024 finns en tät kontakt med andra förbund och organisationer inom folkhälsoområdet. Detta samarbete kommer att fortsätta och ett riksdagsseminarium planeras tillsammans med en av dess organisationer. Nätverket är viktigt för att höras bättre i samtalen om hälsoeffekter av luftföroreningar där förbundets data kan spela stor roll.

Det är dock att understryka att förbundet inte försöker påverka utan endast strävar efter att de fakta som förbundet besitter genom sin operatör SLB används och förstås fullt ut. Förbundets roll är att kommunicera insamlad data, hur de kan förstås och hur de kan användas. Utöver detta kan kansliet, baserat på vetenskap och forskning, informera om hälsoeffekter av olika halter av luftföroreningar i befolkningen.

Även under 2025 kommer förbundet medverka vid de möten Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten och t ex SKR (Sveriges Kommuner och Regioner) arrangerar för kommuner och regioner.

Hemsidan

Luftvårdsförbundets hemsida, www.oslvf.se, är medlemmarnas huvudsakliga informationskanal. Mät- och modelldata redovisas på www.slb.nu/lvf.

Den nya delen som har information på engelska kommer att vara en del i kommunikation utanför Sverige vid deltagande på konferens utanför Sverige. <https://oslvf.se/about-the-association/>

Studiebesök

Förbundet planerar inget specifikt studiebesök under 2025 men utesluter inte att detta ändå kan bli aktuellt. Kansliet kommer fortsätta boka in besök hos medlemmar för att informera om förbundet och hur medlemmen kan dra nytta av medlemskapet.

Mätoperatör

Förbundets tidigare operatör SLB-analys fick förnyat förtroende/ avtal och ett nytt avtal för fyra kommande åren trädde i kraft 1 januari 2024.

Verksamhet

Förbundet ansvarar via upphandlad operatör för:

- Inrapportering av mätningar till Naturvårdsverket. Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter om kontroll av luftkvalitet (NFS 2019:9) ska kommunerna varje år rapportera in luftkvalitetsdata. Detta kan göras med modelleringar, mätningar och/eller genom en objektiv skattning. För mätdata gäller 31 mars som senaste inrapporteringsdag. Efter kvalitetsgranskning av Referenslaboratoriet för mätningar överförs data till nationella datavärden SMHI. Detta är en del av Sveriges årliga rapportering om luftkvalitetssituationen till EU-kommissionen.
- Rapportering av modellberäkning och objektiv skattning till Naturvårdsverkets datavärd SMHI. Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter om kontroll av luftkvalitet (NFS 2019:9) ska kommunerna varje år rapportera in luftkvalitetsdata. Detta kan göras med modelleringar, mätningar och/eller genom en objektiv skattning. För modelldata och objektiv skattning gäller 15 juni som senaste inrapporteringsdag. Detta är en del av Sveriges årliga rapportering om luftkvalitetssituationen till EU-kommissionen.
- Utför upphandling och sluter avtal med aktörer som äger och underhåller mätutrustning. Upphandlad operatör ska ha koll på att nya och aktuella lagkrav för mätning av luftkvalitet följs av förbundets medlemmar.
- Operatör gör haltkartor med beräknade luftföroreningshalter till medlemmar.
- Årlig rapport med mätdata från förbundets verksamhetsområde.

Medlemmar i förbundet ansvarar att en gång per år uppdatera förbundets emissionsdatabas (EDB) med data ifrån lokala utsläppskällor t.ex. industrier och panncentraler. EDB administreras av upphandlad operatör och har utbildningstillfällen vid behov samt manual till medlemmar. Medlemmar i förbundet behöver också tillhandahålla trafikuppgifter från eventuella trafikräkningar. Uppskattad tid för medlemmarnas uppdatering är ca en vecka beroende på antal utsläppskällor.

Baserat på medlemskommunerna inrapporterade trafikdata samt information från Nationella TrafikDataBasen (NVDB) ansvarar upphandlad operatör för årliga uppdatering av vägtrafik i EDB. Även gridkällor uppdateras årligen av SLB-analys. Efter uppdateringsperioden genomför SLB-analys kvalitetskontroller för att säkerställa kvaliteten på de data som lagts in av förbundets medlemmar.

Denna emissionsdatabas utgör grunden för arbetet med luftkvalitet och till modellberäkningar. Den används för att kunna följa upp utsläppen mot miljökvalitetsmål och miljökvalitetsnorm.

Förbundet mäter luften inom verksamhetsområdet enligt lagstadgade krav enligt luftkvalitetsdirektivet. Även om man är medlem i förbundet finns det ansvar som en kommun behöver hålla koll på. Detta är:

- Information om luftkvaliteten till kommunens invånare t.ex. på kommunens webbplats. Samordnad information om kontroll av luftkvaliteten inom luftvårdsförbundet finns samlad på luftvårdsförbunds webbplats <https://oslvf.se/> samt <https://www.slb.nu/slbanalys/>, men då det grundläggande informationsansvaret ligger på kommunerna behöver länkar till denna webbplats finnas från samtliga kommuner som ingår i samverkansområdet. En kommun kan även välja att trots samverkan ha utförlig information om luftkvaliteten på sin egen webbplats, men även då bör det finnas en länk till luftvårdsförbundets webbplats.
- Mätningar i gaturum då dessa är ett kommunalt ansvar. Som medlem i luftvårdsförbund får man rabatt på utförande av mätningar i gaturum när man anlitar förbundets avropade operatör.

Fördelar med medlemskapet

Förbundets medlemmar har ett ramavtal med avropad operatör (SLB-analys). Medlemmar har ett lägre pris än icke-medlemmar.

Medlemmar betalar 1100:-/timme jämfört med 1430:- för icke medlemmar vid beställning av uppdrag som exempel haltberäkningar, utvärdering av tyst asfalt, vindanalyser vid projektering och mätningar vid kommunala vägar. Medlemmar och medlemmars invånare kan kontakta både förbundets kansli och anlita operatör med frågor och funderingar kopplad till luftkvalitet. Kommunens/medlemmens tjänstepersoner och styrelseledamöter ingår i ett sammanhang och bjuds in till föreläsningar och gruppdiskussioner. Luftvårdsförbundet tillsammans med dess medlemmar har byggt upp en stor databas vid beställning av uppdrag som exempel haltberäkningar, utvärdering av tyst asfalt, vindanalyser vid projektering och mätningar vid kommunala vägar.

Medlemmar och medlemmars invånare kan kontakta både förbundets kansli och anlita operatör med frågor och funderingar kopplad till luftkvalitet. Kommunens/medlemmens tjänstepersoner och styrelseledamöter ingår i ett sammanhang och bjuds in till föreläsningar och gruppdiskussioner.

Luftvårdsförbundet tillsammans med dess medlemmar har byggt upp en stor databas med mätdata och utsläppsdata (emissionsdatabasen) vars innehåll kan användas i forskning och studier som operatör utför själv eller väljer att dela data med.

Förbundets syfte är att öka kunskap om luftföroreningar och skydd av människors hälsa och är därför positiv till all forskning inom fältet. Det finns flera studier där förbundets utsläppsdata har använts för beräkningar av exponering för luftföroreningar. Några exempel är BAMSE (Barn – Allergi – Miljö – Stockholm – Epidemiologi), SCAPIS (Swedish CardioPulmonary bioImage Study, en mycket omfattande studie kring hjärt- och lungsjukdom), SCAC (Swedish Clean Air and Climate Research Program), Miljöhälsa på karta och nPETS (Nanoparticle Emissions From The Transport Sector). En rad forskningsartiklar har publicerats inom dessa projekt. Mätdata från förbundets stationer är också mycket viktiga inom forskningsprojekten, både för validering av modellberäkningarna och för de forskningsprojekt som baseras på mätdata.

Förbundet är en demokratiskt styrd organisation och förbundets medlemmar kan framföra motioner på årsmöte och nomineras till styrelseuppdrag. Genom att vara en demokratisk styrd organisation kan medlemmar påverka olika tilläggsprogram, projekt och förbundets utveckling inom luftvårdsarbetet.

Tilläggsprogram

Styrelsen beslutar vid sammanträde att finansiera ett tilläggsprogram som kan vara t.ex. ett pilotprojekt kopplad luftvårdsarbete eller annat utöver det basprogram som finns beskrivit i nästa del. Tilläggsprogrammen ska vara av relevans och till nytta för samtliga medlemmar och genom åren spegla hela verksamhetsområdets intressen.

2025 kommer tilläggsprogrammen innefatta nya haltkartor för Stockholms och Uppsala län som både skickas ut till berörda kommuner samt presenteras på SLB-Analys hemsida. Inkluderat i tilläggsprogrammet 2025 är också passiva mätningar på sex platser i länen för att bättre kunna validera beräkningarna.

Basprogram

I basprogram ingår mätningar, drift av mätstationer, realtidsrapportering av mätdata via internet, underhåll av mätdatabaser och emissionsdatabaser, kvalitetskontroll av data samt systemadministration (licensavgifter, support, utveckling mm).

Av tabellen nedan framgår vid vilka mätstationer i luftvårdsförbundets system som olika luftföroreningar kommer att mätas under 2025. Bakgrundstationerna fyller en viktig funktion eftersom de bl.a. mäter intransporten av luftföroreningar till regionen och anger de bakgrundshalter till vilka de lokala haltbidragen adderas.

Den nationella mätstationer Norunda är en viktig referensstation och kompletterar de mätningar som ingår i Östra Sveriges Luftvårdsförbunds mätprogram.

Bakgrundsstationer	NOx	NO2	SO2	PM10	PM2,5	Antal partiklar	Sot	O3
<i>Urban bakgrund</i>								
Torkel Knutssonsgatan, Stockholm ¹⁾	X	X	X	X	X	X	X	X
Uppsala, Dragarbrunnsgatan	X	X		X	X			
Trädgårdsgatan, Norrköping	X	X		X	X			
Brömseboväg, Visby	X ⁴	X ⁴		X	X			
Kanaan, Stockholm ²⁾		X						
<i>Regional bakgrund</i>								
Norr Malma, Norrtälje ³⁾	X	X		X	X			X
Norunda, Uppsala ³⁾	X	X		X	X	X	X	

- 1) även meteorologiska mätningar
- 2) indikativa mätningar med passiva diffusionsprovtagare (månadsmedelvärden), drivs och finansieras av SLB-analys
- 3) nationell station som drivs av ACES och IVL
- 4) indikativa mätningar med passiva diffusionsprovtagare (månadsmedelvärden) i kommunens regi.

Nedan anges de meteorologiska mätstationer genererar mätdata som används som indata till modellberäkningar och som ingår i beställarens regionala system för luftövervakning.

Meteorologistationer	Mast (m)	Hor. Vind	Vert. vind	Vind-riktning	Abs. Temp	Diff. Temp	Nederbörd	Rel. fukt.	Glob. stråln.
Marsta, Uppsala	30	X	X	X	X	X	X	X	X
Norr Malma, Norrtälje	24	X	X	X	X	X	X	X	X
Högdalen, Stockholm	50	X	X	X	X	X	X	X	X
Ekeby, Eskilstuna ¹⁾	10	X	X	X	X	X			X

1) SLB-analys har tagit över driften av den meteorologiska masten från Eskilstuna kommun. Drift kommer fortgå så länge masten är funktionsdugligt skick.

Utöver de meteorologiska masterna i ovanstående tabell så finns det meteorologiska data i form av virtuella meteorologiska master i beställarens regionala system för luftövervakning. De virtuella masterna utgör indata då modellberäkningar utförs län som saknar meteorologiska mätstationer/master. Vid behov kan nya virtuella master skapas.

Nedan anges lokala mätstationer för kontinuerliga mätningar i gatunivå som i november år 2024 drivs av SLB-analys och som är viktiga referensstationer till luftvårdsförbundets regionala mätprogram.

Lokala stationer	NO _x	NO ₂	PM10	PM2.5	SO ₂	CO	CO ₂	Antal part.	Sot	O ₃
Stockholm										
Hornsgatan 108	X	X	X	X				X ¹	X	
Sveavägen 59	X	X	X			X	X	(X) ¹		
Sveavägen 88 ²						X	X			
S:t Eriksgatan 83	X	X	X	X						
Valhallavägen 11	X	X								
E4/E20 Lilla Essingen ³	X	X	X							
Botkyrka										
Kumla gårdsväg	X	X	X	X						
Solna										
Råsundavägen 107	X	X	X	X						
Sundbyberg										
Tulegatan 9	X	X	X	X						
Sollentuna										
E4 Häggvik	X	X	X	X						
Ekmans väg 11			X	X						
Danderydsvägen			X	X						
Sollentunavägen 192			X	X						
Södertälje										
Turingegatan 26	X	X	X							
Birkakorset ⁴			X							
Uppsala										
Kungsgatan 67	X	X	X	X						
Gävle										
Staketgatan 22	X	X	X	X						
Linköping										

Hamngatan 10	X	X	X	X						
Norrköping										
Kungsgatan 32	X	X	X	X						
Visby										
Österväg 17			X	X						

- 1) Partikelräknaren flyttas från Sveavägen till Hornsgatan i början av 2025.
- 2) Mätningar enbart under sommaren när de årliga veteranbilsträffarna med cruising sker.
- 3) Trafikverkets mätstationer.
- 4) Tas ur bruk 2025.

Samverkan genom regionala och lokala mätprogram medför att antalet mätstationer uppfyller minimikraven om antalet provtagningsplatser som ska finnas inom de två ingående samverkansområdena med ca 3 miljoner invånare respektive drygt 500 000 invånare enligt 12 § NFS 2019:9.

Däremot finns ett för Naturvårdsverket känt avsteg från kravet på antalet provtagningsplatser för CO.

Vad gäller miljö kvalitetsnormen för kolmonoxid, CO, så mäts det upp höga halter av CO varje sommar i samband med bilkaravaner med äldre fordon och dålig avgasrening på Sveavägen i Stockholm. Normvärdet för CO är utformat så att det endast krävs höga halter under en kort tid (några enstaka timmar) för att normen inte ska klaras. Liknande evenemang förekommer i andra städer inom både samverkansområde 1 och 2, vilket inte kan utesluta halter över den nedre utvärderingströskeln vid sådana specifika tillfällen. Frånsett från dessa enstaka dagar med höga halter på Sveavägen är luftkvaliteten avseende CO bra i Stockholm och samma bedömning görs för andra städer med årliga motorträffar.

Mot ovanstående bakgrund finns endast en mätstation för CO inom samverkansområde 1 och inget inom samverkansområde 2, vilket medför ett för Naturvårdsverket känt avsteg från kraven på antalet provtagningsplatser i 12 § NFS 2019:9. Däremot mäter stationen på Sveavägen CO på båda sidor av gatan under sommaren då de årliga veteranbilsträffarna äger rum.

Emissionsdatabaser

För verksamhetsområdet finns en emissionsdatabas som omfattar alla medlemskommuner. SLB-analys har upparbetade rutiner för uppdatering av den regionala emissionsdatabasen.

Upphandlad operatör ansvarar för strukturen och kvaliteten i emissionsdatabasen och uppdaterar alla underordnade databaser innehållande emissionsfaktorer och tidsprofiler. Detta sker rent praktiskt en gång per år men SLB-analys arbetar kontinuerligt med att utvärdera och förbättra emissionsfaktorer. Målsättningen är alltid öka kvaliteten och detaljeringsgraden i emissionsdatabasen.

Kommunernas uppdatering och genomgång av emissionsdatabasen sker från och med år 2022 under våren. Förbundets kontaktpersoner hos medlemmarna sköter

inmatning av emissionsdata. Efter uppdateringsperioden genomför SLB-analys kvalitetskontroller för att säkerställa kvaliteten på de data som lagts in av förbundets medlemmar.

Spridningsmodeller

Luftvårdsförbundet upphandlade operator, SLB-analys har tillgång till flera olika modeller för olika skalor. Nedan genomförs en kort beskrivning av modellerna som används.

Airviro vindmodell

Luftföroreningar påverkas av olika meteorologiska processer. Vindar transporterar föroreningar, turbulensen blandar och späder dem. Airviro använder en vindfältmodell baserad på Danard (1977) för att beräkna de vindfält som används av spridningsmodellerna. Airviro's vindmodell genererar ett lokalt anpassat vindfält för hela beräkningsområdet genom att ta hänsyn till variationer i de lokala topografiska förhållandena, friktionseffekter (markens "skrovlighet") och vertikala värmeflöden.

Airviro gaussmodell

Gaussmodellen används för att beräkna halter av föroreningar ovan mark (öppet landskap) eller tak (bebyggelse). Beräkningshöjden är satt till 2 m som standardvärde, men användaren kan specificera andra värden. Spridningen från varje enskild källa beskrivs i modellen med hjälp av en Gaussisk plymmodell.

Airviro OSPM

I tätbebyggda områden beskriver gaussmodellen halter av luftföroreningar i taknivå. För att beräkna halten nere i gaturum kompletteras därför gauss-beräkningarna med beräkningar med gaturumsmodeller.

Bebyggelsefaktorn, dvs. om gaturummet är slutet samt dess dimensioner, spelar stor roll för gatuventilationen och därmed för haltnivåerna. Airviro OSPM (Operational Street Pollution Model) används för att beräkna luftföroreningshalter och dess fördelning i gaturum både för enkelsidig och dubbelsidig bebyggelse. Airviro OSPM är likvärdig med SIMAIR gaturumsmodell OSPM.

Airviro Openroad

För beräkningar av halter utmed större friliggande vägar används en förenklad linjekällemodell, OpenRoad. Detta för att bättre kunna beskriva de kraftiga haltgradients som förekommer utmed vägnätet.

CFD-modeller (CFD=Computational Fluid Dynamics)

CFD-modeller är avancerade modellverktyg som kan användas för att beräkna luftföroreningshalter i miljöer med komplicerad geometri som t.ex. stadsbebyggelse, vägbroar eller tunnelmynningar. CFD-beräkningar används som ett komplement till mer traditionella modellberäkningar såsom t.ex. med gaussmodellen. CFD-modellering utförs av SLB-analys med modellen MISKAM.

I alla spridningsmodeller baseras beräkningarna på meteorologiska data som genererats av en diagnostisk vindmodell. Indata till vindmodellen är meteorologiska mätningar i ett antal punkter. Den gaussiska modellen används främst för scenarioberäkningar i samband med miljö- och hälsokonsekvensutredningar av olika

slag. Spridningsberäkningarna valideras löpande mot uppmätta data. Den största osäkerheten utgörs ofta av kvaliteten på indata, främst emissionsdata.

Utöver mätningar i gaturum utför SLB-analys i genomsnitt 15-25 uppdrag per år på begäran av medlemmar i förbundet. Främst handlar det om att utreda effekterna på luftkvaliteten till följd av bostadsexploatering och infrastrukturprojekt. Medlemmar erhåller lägre timtaxa än icke medlemmar vars timtaxa är 30 % högre. Medlemmarna i förbundet har alltid högsta prioritet för SLB-analys.

